

ФОРМУВАННЯ ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ОСОБИСТОСТІ

Гордієнко С.Г.

старший викладач Горлівський інститут іноземних мов Державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Ключові слова: естетика, естетична культура, естетичне виховання.

Key words: aesthetics, aesthetic culture, aesthetic education.

Формування естетичної культури передбачає системний підхід, який відкриває можливості аналізу естетичної культури. Специфікою формування естетичної культури є утвердження в особистості естетичних поглядів, ідеалів, смаків та почуттів, естетичного ставлення до соціального та природного середовища. Оскільки естетичне ставлення проявляється, перш за все, як здатність до естетичного сприйняття, естетичної оцінки та естетичної діяльності, суттєвими завданнями у формуванні естетичної культури особистості є: виховання здатності й потреби творити за законами краси як результат поєднання двох генералізованих здібностей – творчої, що характеризує працю, та естетичної; виховання здатності до естетичної діяльності на основі соціальних, професійних здібностей та навичок.

Естетика несе в собі такий потенціал, завдяки якому можна не тільки підвищити рівень культури, а й прискорити процес переходу від людини до Особистості, що під силу лише релігії та мистецтву. Формування естетичної культури особистості являє собою процес вироблення в неї естетичних установок, інтересів, ідеалів та смаків, критеріїв оцінки та принципів естетичного ставлення до дійсності. Загалом цей процес можна уявити як органічну сукупність послідовних і цілеспрямованих впливів на особистість.

Одним із важливих елементів естетичної культури є естетичний смак. Його необхідно виховувати так само, як дитину вчать читати та писати, прищеплюючи здатність бачити красу, відчувати її. Формування

принципів чи основ естетичних смаків перебуває на межі наук, головні з яких – естетика й педагогіка. Естетичні смаки також є органічною складовою багатьох гуманітарних наук: філософії, психології, етики, менеджменту та етнографії.

Складність формування естетичних смаків сьогодні полягає в тому, що сучасна молодь більш схильна до комп'ютера, Інтернету, ніж до читання книжки, милування природою чи полотнами художників. У засобах масової інформації зростає кількість техногенних програм, має місце маніпуляція свідомістю дітей та молоді.

Процес формування естетичних смаків досить кропіткий і довготривалий, адже смак є показником не лише естетичної, а й загальної культури людини, її освіченості. Смаки тісно пов'язані з ідеалами. Виявлення смаків відбувається через судження й через діяльність людини. Вони є чуттєвою оцінкою прекрасного чи потворного в свідомості людини, тому у формуванні естетичних смаків велике значення має зв'язок загальної, вікової та педагогічної психології.

Програма формування естетичних смаків та естетичної культури являє собою систему науково-методичних настанов і покликана відображати зміст та організаційне питання процесу виховання, визначати цілі виховання, структуру, засоби та методи їхнього вирішення, необхідний результат, критерії оцінки отриманого результату. Програма також повинна мати критерії та необхідні вихідні настанови для складання плану.

Враховуючи, що естетичні смаки є внутрішнім психічним процесом і одночасно

станом емоційного здоров'я людини, до них необхідно застосовувати комплексні методи дослідження, розрізняючи суб'єкти і об'єкти дослідження (суб'єкт – дослідник, об'єкт – реципієнт).

Актуальним завданням вищої школи є виховання в студентів естетичного ставлення до всього, що складає процес навчальної праці, тобто до його предмета, засобу, результату, розвитку здібностей естетично переживати процес загалом. Особливе значення має виховання потреби та здатності відчувати, сприйняти навчання як ту вищу насолоду, яка дає людині відчуття естетичної діяльності. Творчість у труді і естетична насолода трудом, естетичне ставлення до нього взаємообумовлені та взаємопов'язані. Це повинно знайти відображення в синкретичності трудового та естетичного виховання особистості молоді людини.

Вищим проявом естетичної культури особистості є рівень її художньої культури, яка виявляється у ставленні до мистецтва, світу художніх цінностей. З огляду на це при визначенні особливостей студента як об'єкта та суб'єкта художньо-естетичного виховання важливо правильно оцінити висоту його художніх інтересів і потреб.

Одним із чинників естетичного виховання є формування художніх інтересів. Вчені, зокрема кандидати мистецтвознавства О.В. Чеботаренко та О.С. Овчаренко, вважають, що це складний процес, який проходить через сприйняття та розуміння мистецтва й літератури. Важливим аспектом підготовки до їх сприйняття та розуміння є формування в учнів умінь семантичного аналізу та інтерпретації художніх творів. При цьому вчені розмежовують інтерес художній та естетичний.

Естетичний інтерес спрямований на гармонізацію стосунків суспільства та середовища, а художній інтерес – на оптимізацію відносин особистості та суспільства. Естетичний та художній інтереси взаємодоповнюють один одного як загальне й часткове; художній інтерес стимулює потребу творити за законами краси, відповідаючи сутності предмета та дійсності. Роль худож-

нього інтересу в естетичному розвитку надзвичайно важлива, оскільки за допомогою мистецтва та літератури (як соціальної норми естетичного, концентровано-го його вираження) він формує установку на естетичне ставлення й сприйняття дійсності. Мистецтво та література покликані переводити художні інтереси в естетичні, наповнюючи їх соціально-естетичним нормативним змістом, створюючи передумови для перетворення художньо-мистецької активності в соціально-реальну.

Основними засобами естетичного виховання студентської молоді є:

1. Художнє виховання – двоєдиний процес художнього навчання та художньої освіти.

2. Естетична та мистецтвознавча освіта – опанування естетичної теорії, вивчення історії та теорії розвитку мистецтва, окремих його видів, ознайомлення з життям та творчістю видатних митців минулого й сучасності.

3. Цілеспрямоване поширення, популяризація та пропаганда найвищих досягнень художньої культури людства.

4. Навколишнє естетичне середовище: природне оточення та предмети побуту, знаряддя праці й засоби виробничої діяльності, житло, архітектурні форми.

5. Естетичні аспекти фізичної культури та спорту, культурний туризм.

6. Художня самодіяльність, коли учасники перетворюються з тих, хто сприймає мистецтво, на його творців.

Одна з основних сфер естетичного виховання – гра. Це діяльність, що акумулює творчу енергію і є вищим проявом культури. Вільний час, дозвілля – це не тільки час для відновлення сил, а й час для розвитку людини як фізично, так і духовно. Час – це простір для розвитку здібностей.

Форми та методи естетичного виховання досить різноманітні та багатогранні. Ефективною формою виховної роботи є проведення літературно-музичних вечорів: «Т.Г. Шевченко і музика», «Лірика О.С. Пушкіна в музиці», «Музика в полотнах І. Левітана» тощо.

Літературно-музична вітальня. Зустрічі в ній можуть відбуватися і за певним планом, і за покликанням душі, щоб провести вільний час цікаво.

Великий виховний вплив у справі естетичного виховання має відвідування художніх галерей та музеїв, що дозволяє включати в процес виховання зоровий та емоційний фактори, дає можливість розширити кругозір студентів.

Однією з форм естетичного виховання є участь у художній самодіяльності. Є студенти, які з задоволенням беруть участь у концертах, інші, хоча і виявляють зацікавленість, відчують себе не зовсім впевнено. Участь у художній самодіяльності впливає на естетичні смаки, стан естетичної культури.

Важливе значення має поширення естетичних знань через різноманітні канали інформації, тобто естетична просвіта. На-

ступним етапом має бути самоосвіта та самовиховання кожної особистості.

Реалії сьогодення наголошують: нам потрібен не тільки спеціаліст у тій чи іншій галузі науки, техніки чи виробництва. Нам необхідний спеціаліст високого класу, з широкою ерудицією, компетентністю, здібний творчо мислити, передбачувати результат, готовий йти на ризик і, саме головне, - здібний відроджувати економіку, спрямовану на людину.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бех І. Естетика духовності В. О. Сухомлинського / І. Бех // Рідна шк. - 2008. - № 9. - С. 3-4.
2. Федь А. М. Естетичний світ педагога : моногр. / А. М. Федь. - Слов'янськ : П.П. «Канцлер», 2005. - 300 с.
3. Чеботаренко О. В. Психолого-педагогічні аспекти формування художнього інтересу учнів / О. В. Чеботаренко, О. С. Овчаренко // Педагогіка вищої та середньої школи : зб. наук. пр. / голов. ред. В. Г. Буряк. - Кривий Ріг : КДПУ, 2009. - Вип. 25. - С. 577-582.